

zarządzanie zasobami ludzkimi w Polsce

ewolucja i współczesność

redakcja naukowa aleksy pocztowski
anna rakowska agnieszka sitko-lutek

zarządzanie zasobami ludzkimi w Polsce

ewolucja i współczesność

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

redakcja naukowa aleksy pocztowski
anna rakowska agnieszka sitko-lutek

 Wolters Kluwer

WARSZAWA 2021

POLECAMY TAKŻE:

Meritum HR

A. Binda, Z.E. Kozak, M. Leśnikowska-Marciniak, I. Szakiewicz, H. Szych,
J. Marciniak (redaktor merytoryczny)

Kształtowanie przestrzeni pracy. Praca w biurze, praca zdalna, coworking
M. Sidor-Rządkowska

Zarządzanie personelem w małej firmie
M. Sidor-Rządkowska

Coaching. Teoria, praktyka, studia przypadków
M. Sidor-Rządkowska (red. nauk.)

HR na zakręcie. Zarządzanie przez pomiar czy aktywacja kreatywności?
B. Jamka

Benefity. Jak budować atrakcyjną ofertę dla pracowników
J. Liksza (red. nauk.)

Budowa systemu wynagrodzeń. Teoria i praktyka
J. Liksza (red. nauk.)

Optymalizacja zatrudnienia. Właściwe praktyki w czasie zmian
J. Marciniak

Analityka i wskaźniki efektywności procesów HR
P. Pszczółkowski, R. Michalczyk

Job Crafting. Nowa metoda budowania zaangażowania i poczucia sensu pracy
M. Puchalska-Kamińska, A. Łądka-Barańska

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Recenzent

dr hab. Piotr Wachowiak, prof. SGH

Wydawca

Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący

Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt graficzny okładki

Studio Kozak

Zdjęcie wykorzystane na okładce

©Robert Kneschke - stock.adobe.com

prawoLubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność.

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8246-516-7

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Gdzie jesteśmy, dokąd zmierzamy... Tytułem wstępu	15
Część I. Idee, szkoły, ludzie i instytucje – ewolucja zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce	
Rozdział 1. Zarządzanie zasobami ludzkimi w Uniwersytecie Gdańskim	25
<i>Halina Czubasiewicz</i>	
Wstęp	25
Ewolucja zarządzania zasobami ludzkimi w Uniwersytecie Gdańskim	26
Dorobek Zakładu ZZL	27
Rozdział 2. Historia ZZL w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach	37
<i>Anna Lipka, Przemysław Zbierowski, Łucja Waligóra</i>	
Wstęp	37
Katedra Zarządzania Organizacjami	38
Katedra Zarządzania Zasobami Ludzkimi	43
Podsumowanie	46
Rozdział 3. Zarządzanie zasobami ludzkimi w krakowskim środowisku naukowym	50
<i>Dagmara Lewicka, Aleksy Pocztowski, Małgorzata Tyrańska, Anna Wziętek-Staśko</i>	
Zarządzanie zasobami ludzkimi w Uniwersytecie Ekonomicznym	50
Katedra Zarządzania Kapitałem Ludzkim	51
Katedra Zarządzania Zasobami Pracy	54
ZZL na Wydziale Zarządzania AGH w Krakowie	57
Zarządzanie zasobami ludzkimi na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego	60
Uwaga końcowa. Gdzie jesteśmy?	62

Rozdział 4.	Zarządzanie zasobami ludzkimi w ośrodkach akademickich	
	Lublina	67
	<i>Anna Rakowska, Agnieszka Sitko-Lutek</i>	
	Wprowadzenie	67
	Ogólna charakterystyka Wydziału Ekonomicznego UMCS	67
	Działalność naukowo-badawcza	68
	Działalność badawcza	69
	Rozwój kadr	70
	Działalność dydaktyczna w obszarze ZZL realizowana na Wydziale Ekonomicznym UMCS w latach 2007–2020	71
	Współpraca międzynarodowa	72
	Aspekty praktyczne i utylitarne	73
	Działalność organizacyjna	74
	Politechnika Lubelska	75
Rozdział 5.	Współczesność ZZL w akademickiej Łodzi	82
	<i>Joanna Cewińska, Izabela Warwas, Agnieszka Zakrzewska-Bielawska</i>	
	Wstęp	82
	Katedra Pracy i Polityki Społecznej	83
	Katedra Zarządzania Zasobami Ludzkimi	86
	ZZL w badaniach Politechniki Łódzkiej	89
	Zakończenie	92
Rozdział 6.	Subdyscyplina zarządzanie zasobami ludzkimi – z doświadczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu	97
	<i>Aldona Andrzejczak, Beata Skowron-Mielnik, Jan Szambelańczyk</i>	
	Wprowadzenie	97
	Struktura instytucjonalna i kadry	98
	Działalność badawcza	99
	Działalność dydaktyczna	103
	Współpraca międzynarodowa	104
	Aspekty praktyczne i działalność organizacyjna	105
	Uwagi końcowe	106
Rozdział 7.	Spojrzenie na ZZL w ośrodku toruńskim	111
	<i>Monika Wojdyło, Kamil Zawadzki</i>	
	Charakterystyka jednostki	111
	Działalność badawcza	112
	Rozwój kadr	116
	Działalność dydaktyczna	118
	Współpraca międzynarodowa	120
	Aspekty praktyczne i utylitarne	121
	Działalność organizacyjna	122

Rozdział 8. Tradycje ZKL i ZZL w naukowym środowisku warszawskim	125
<i>Marta Juchnowicz, Tomasz Rostkowski, Czesław Szmidt, Agnieszka Wojtczuk-Turek</i>	
Instytut Kapitału Ludzkiego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie	125
Katedra Zarządzania Zasobami Ludzkimi w Akademii Leona Koźmińskiego	133
Rozdział 9. Osiągnięcia ośrodka wrocławskiego	139
<i>Marzena Stor, Alicja Smolbik-Jęczmień, Anna Cierniak-Emerych, Czesław Zajęc, Dominika Bąk-Grabowska</i>	
Wprowadzenie	139
Geneza instytucjonalna i personalna rozwoju badawczego ZZL	139
Nurty naukowo-badawcze w katedrach	141
Współpraca międzynarodowa w badaniach z zakresu ZZL	146
Konferencje naukowe i współpraca z otoczeniem	147
Działalność dydaktyczna w obszarze ZZL	147
Podsumowanie	148
Rozdział 10. Współczesność ZZL w naukowym ośrodku szczecińskim	154
<i>Katarzyna Gadomska-Lila, Wojciech Jarecki, Marek Kunasz</i>	
Wprowadzenie	154
Katedra Organizacji i Zarządzania	155
Katedra Zarządzania Kapitałem Ludzkim	159
Działalność poznawcza	160
Rozwój kadr	162
Działalność dydaktyczna	162
Współpraca międzynarodowa	163
Aspekty praktyczne i uylitarne	164
Działalność organizacyjna	164
Podsumowanie	165
Rozdział 11. Zarządzanie kapitałem ludzkim w działalności Komitetu Nauk o Pracy i Polityce Społecznej PAN	168
<i>Gertruda Uścińska</i>	
Wprowadzenie	168
Nauka i edukacja	169
Sekcja młodych „Rozwój kapitału ludzkiego” – integracja środowiska naukowego i popularyzacja wyników badań	172
Wyróżnienia dla najlepszych badaczy i praktyków	173
Oddziaływanie na politykę państwa	174
Zakończenie: nasze plany	175

Rozdział 12. Komitet Nauk Organizacji i Zarządzania PAN w rozwoju subdyscypliny zarządzanie zasobami ludzkimi. Piętnaście lat później	177
<i>Bogdan Nogalski</i>	
Wstęp	177
W kwestii przypomnienia kierunkowych priorytetów oddziaływania Komitetu na środowisko naukowe	178
Komitet, jego skład i przedstawiciele subdyscypliny ZZZ	179
Praca Komitetu nad treścią merytoryczną subdyscypliny ZZZ i jej miejscem w strukturze dyscypliny	180
Rozwój środowiska naukowego związanego z subdyscypliną ZZZ	182
Prace naukowe dotyczące tematyki ZZZ w organizowanych przez KNOIZ PAN konkursach	184
Szkoły Letnie Organizacji i Zarządzania oraz patronaty naukowe Komitetu jako przedsięwzięcia wspierające rozwój subdyscypliny ZZZ	185
Zakończenie	188
 Rozdział 13. Historia zjazdów katedr. Czy warto je organizować?	189
<i>Zenon Wiśniewski</i>	

Część II. Tożsamość naukowa zarządzania zasobami ludzkimi i metodyczne dylematy w badaniach ZZZ

Rozdział 1. Kontrowersje wokół tożsamości zarządzania zasobami ludzkimi	201
<i>Jan Szambelańczyk</i>	
Wstęp	201
Postrzeganie istoty ZZZ	202
Rozwój i innowacyjność oraz specjalizacja ZZZ a praktyka	206
Dezagregacja ZZZ	208
Uwagi końcowe	211
 Rozdział 2. Wyzwanie zastosowania badań jakościowych w praktyce zarządzania zasobami ludzkimi	213
<i>Janusz Strużyna</i>	
Zmiany w charakterystyce i sposobach badania zjawisk zarządzania	214
Wymagania stosowania metod jakościowych i kroki od implementacji do praktyki	223
Uwagi końcowe	224

Rozdział 3. Metaanaliza w ZZL – dotychczasowe doświadczenia i przyszłe kierunki badań	228
<i>Dariusz Turek, Agnieszka Wojtczuk-Turek</i>	
Wstęp	228
Rola i zalety metaanaliz w badaniach prowadzonych na gruncie ZZL	230
Metodyki wykorzystywane w metaanalizach na gruncie ZZL	232
Co wiemy o metaanalizach prowadzonych na gruncie ZZL?	237
Metaanalizy w obszarze strategicznego ZZL	238
Podsumowanie	244

Część III. Praktyka zarządzania zasobami ludzkimi w ostatniej dekadzie

Rozdział 1. Determinanty zaangażowania w pracę – wczoraj i dziś	251
<i>Marta Juchnowicz</i>	
Wprowadzenie	251
Klasyfikacja czynników determinujących zaangażowanie w pracę	252
Metodyka badań	253
Wyniki analiz	255
Dyskusja wyników	260
Podsumowanie	261
Rozdział 2. Determinanty zmian podejścia do motywowania	263
<i>Maria Wanda Kopertyńska</i>	
Wstęp	263
Zmiany na rynku pracy oraz aspekty kulturowe jako determinanty zmian	264
Wewnątrzorganizacyjne determinanty zmian podejścia do motywowania	267
Podsumowanie	274
Rozdział 3. Społeczne problemy zarządzania zasobami ludzkimi w strukturach międzynarodowych organizacji gospodarczych – wyniki badań	277
<i>Czesław Zajęc</i>	
Wstęp	277
Istota i cechy międzynarodowego zarządzania zasobami ludzkimi	278
Personalne i kulturowe aspekty zarządzania zasobami ludzkimi w międzynarodowych organizacjach gospodarczych w świetle własnych badań empirycznych	280
Syntetyczna charakterystyka metodyki badań	280
Personalne i kulturowe problemy zarządzania zasobami ludzkimi w zlokalizowanych w Polsce spółkach zależnych międzynarodowych korporacji w świetle badań empirycznych	281
Zakończenie	286

Rozdział 4.	Zarządzanie talentami w MŚP – analiza praktyk polskich przedsiębiorstw	288
	<i>Urban Pauli, Aleksy Pocztowski</i>	
	Wprowadzenie	288
	Znaczenie talentów dla MŚP	289
	Uwarunkowania zarządzania talentami w MŚP	290
	Charakterystyka praktyk ZT w MŚP	291
	Identyfikowanie i pozyskiwanie pracowników utalentowanych	293
	Rozwój i szkolenia	296
	Wynagradzanie	297
	Rozwój karier	299
	Podsumowanie	300
Rozdział 5.	Ewolucja koncepcji kariery – ku integracji?	303
	<i>Alicja Miś</i>	
	U podstaw konceptualnych problematyki kariery	303
	Współczesne koncepcje kariery – różnorodność ograniczona	304
	Perspektywa integracyjna – punkt wyjścia i dalsze sugestie	307
Rozdział 6.	Nowe tendencje w zarządzaniu zasobami ludzkimi w świetle Konkursu „Lider Zarządzania Zasobami Ludzkimi”	312
	<i>Bogusława Urbaniak, Anna Jawor-Joniewicz</i>	
	Wstęp	312
	Od adaptacji rozwiązań ZZL do wypracowania własnych koncepcji dostosowanych do potrzeb i możliwości	313
	Rozwój kapitału ludzkiego	315
	Komunikacja z otoczeniem	317
	Różnorodność	317
	Zaangażowanie	319
	Zakończenie	320
Część IV. Zarządzanie zasobami ludzkimi w nowej przestrzeni fizycznej i społecznej, czyli dokąd zmierzamy		
Rozdział 1.	E-zarządzanie i przywództwo	323
	<i>Paweł Korzyński</i>	
	Wprowadzenie	323
	Indywidualne traktowanie z wykorzystaniem platform społecznościowych, systemów informatycznych oraz sztucznej inteligencji	324
	Inspirująca motywacja wychodząca poza granice organizacji	327
	Stymulacja intelektualna z wykorzystaniem uczenia maszynowego oraz platform społecznościowych	328

Wyidealizowany wpływ za pomocą pozycjonowania w świecie wirtualnym	328
Podsumowanie	329
Rozdział 2. O zastosowaniu ICT w HR i co z tego wynika dla HR w polskich organizacjach i dla badaczy tego zjawiska	331
<i>Jacek Woźniak</i>	
Wprowadzenie	331
Konsekwencje zastosowania ICT w HR dla realizacji celu humanistycznego i sprawnościowego	332
Zmiany w realizacji praktyk HR i narzędzia ICT do nich służące	334
Podsumowanie	340
Rozdział 3. Kompetencje przyszłości i zatrudnialność w dobie cyfryzacji	343
<i>Anna Rakowska</i>	
Wprowadzenie	343
Zatrudnialność jako grupa kompetencji	344
Wnioski	347
Zakończenie	348
Rozdział 4. Trendy na rynku pracy w Polsce	352
<i>Jarosław Oczki</i>	
Wprowadzenie	352
Rynek pracy w Polsce na tle Unii Europejskiej	353
Demograficzne uwarunkowania zmian stopy bezrobocia w Polsce	355
Popytowe uwarunkowania stopy bezrobocia	359
Wnioski	361
Spis rysunków	363
Spis wykresów	365
Spis tabel	367

Gdzie jesteśmy, dokąd zmierzamy...

Tytułem wstępu

Refleksja nad genezą, rozwojem i aktualnym stanem danej dyscypliny nauki jest ważna dla określenia jej tożsamości, oceny dotychczasowych osiągnięć oraz antycypowania trendów rozwojowych. Niniejsza publikacja jest próbą odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania: gdzie znajduje się obecnie zarządzanie zasobami ludzkimi w Polsce oraz dokąd zmierza.

Na wstępie należy podkreślić, że termin „zarządzanie zasobami ludzkimi” stosowany jest obecnie w głównym nurcie literatury przedmiotu w dwóch podstawowych znaczeniach: pierwszym – ogólnym, oznaczającym teoretyczne i praktyczne aspekty zarządzania ludźmi w procesach pracy, oraz drugim – opisującym szczególne podejście do ujmowania tych kwestii i określane jako *human resource management* (Storey 2017, s. 195–197). Fakt dwojakiego rozumienia pojęcia zarządzania zasobami ludzkimi może prowadzić do nieścisłości natury terminologicznej i metodologicznej w pracach teoretycznych i w badaniach empirycznych. W zależności bowiem od przyjętego *implicite* lub *explicite* rozumienia tego pojęcia, można opisywać podobieństwa i różnice występujące w tej dziedzinie badań i praktyki zarządzania lub skupiać się na analizie założeń, na których opiera się koncepcja *human resource management*, oraz ocenie jej przydatności w praktyce. Nie podejmując w tym miejscu szerszej dyskusji na ten temat, ograniczymy się do stwierdzenia, że zarządzanie zasobami ludzkimi osiągnęło w swoim rozwoju fazę krytycznej analizy i refleksji w odniesieniu do takich kwestii, jak pojęcie ZZL, praktyczny wymiar ZZL, uniwersalność ZZL, efektywność ZZL czy też kwestie etyczne (Storey (ed.) 2007). Formułowane są też propozycje dotyczące agendy badawczej w tej dziedzinie (Sparrow, Cooper (eds.) 2017).

Zasygnalizowane powyżej kwestie stanowią tło dla rozważań nad stanem zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce. Zakres analizy obejmuje okres 2007–2020. Stanowi więc próbę kontynuacji rozważań zawartych we wcześniejszej monografii, w której przedstawiony został rodowód zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce, dorobek badawczy różnych ośrodków naukowych, praktyczne aspekty ZZL oraz kierunki rozwoju (Borkowska (red.) 2007).

Warto sięgnąć po tę monografię, której lektura pozwala poznać rodowód i rozwój zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce w przeszłości oraz dostrzec jego korzenie w takich dyscyplinach naukowych, jak organizacja pracy i kierowania, filozofia, socjologia i psychologia oraz ekonomia i ekonomika pracy (Sajkiewicz 2007).

Nowy okres w rozwoju zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce zapoczątkowany został w latach 90. XX w. Zarządzanie zasobami ludzkimi jako dyscyplina nauki i praktyka zarządzania stało się bowiem częścią procesu transformacji systemowej. Szczególnie w pierwszym okresie transformacji dochodziło do zderzenia się utrwalonych w przeszłości tradycji z nowymi wyzwaniami związanymi z procesami restrukturyzacji, prywatyzacji, modernizacji i globalizacji. Dostosowanie polityk i praktyk zarządzania zasobami ludzkimi do wymogów przedsiębiorstw funkcjonujących w gospodarce rynkowej było głównym celem dokonujących się w tym czasie zmian (Pocztowski (ed.) 2011). Należy w tym miejscu przypomnieć, że okres transformacji funkcji personalnej w Polsce był też czasem zasadniczej reorientacji w podejściu do jej sprawowania w krajach Zachodu. Wyrazem tych zmian był rozwój koncepcji *human resource management*, która stała się dominującym podejściem w następnych latach (Ulrich 1997). Transformujące się teoria i praktyka zarządzania ludźmi w Polsce w naturalny sposób wchłaniały nowe rozwiązania. Szybko okazało się, że transformacja funkcji personalnej staje przed nowymi wyzwaniami związanymi z wymogami zmieniającej się gospodarki, określanej mianem nowej gospodarki, w której wiedza, nowoczesne technologie i talenty stają się strategicznymi czynnikami konkurencyjności.

Okres transformacji systemowej charakteryzowały zmiany w praktyce zarządzania zasobami ludzkimi, których kierunek wyrażał się w wychodzeniu poza tradycyjne administrowanie kadrami w kierunku strategicznego ZZL, ukierunkowanego na tworzenie wartości dla interesariuszy. W tym czasie ukształtowała się nowa generacja menedżerów i specjalistów zajmujących się zarządzaniem zasobami ludzkimi. Odegrali oni pionierską rolę w rozwoju nowoczesnego HR w Polsce (Raport 2002; Guryń 2019).

Istotnym czynnikiem wpływającym na profesjonalizację zarządzania zasobami ludzkimi jest specjalistyczna wiedza na ten temat oraz dostęp do niej osób zajmujących się problematyką HR w praktyce zarządzania, doradztwie oraz edukacji. Trudno byłoby nie zauważyć postępu, jaki dokonał się we wszystkich tych obszarach. I tak w uczelniach wyższych rozwinęły się badania naukowe, o czym świadczą osiągnięcia różnych ośrodków naukowych (Borkowska (red.) 2007). W ofercie edukacyjnej pojawiły się kierunki i specjalności z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi (Urbaniak (red.) 2008). W niektórych uczelniach powstały katedry specjalizujące się w problematyce zarządzania ludźmi, w innych zaś osoby zajmujące się tymi problemami pracują w katedrach o ogólnym profilu organizacji i zarządzania, psycholo-

gii i socjologii. O profesjonalizacji zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce świadczy dynamiczny rozwój rynku usług szkoleniowych i doradczych z tego zakresu. Odbywają się konferencje, warsztaty i inne formy popularyzujące tę problematykę oraz stanowiące fora wymiany myśli i doświadczeń w środowisku HR. Ważną rolę w upowszechnianiu nowoczesnej wiedzy o zarządzaniu zasobami ludzkimi odgrywają czasopisma. Publikacje na ten temat można spotkać w różnych czasopismach z zakresu zarządzania i dyscyplin pokrewnych. W tym miejscu należy wymienić dwa polskie czasopisma, które specjalizują się w problematyce ZZL i odegrały istotną rolę w propagowaniu idei i najlepszych praktyk w tym zakresie, a mianowicie „Zarządzanie Zasobami Ludzkimi”, które od 22 lat publikuje artykuły koncepcyjne, komunikaty z badań czy też przykłady dobrych praktyk, oraz wydawany od 1994 r. „Personel & Zarządzanie”, o profilu bardziej praktycznym. Warto tu wspomnieć również o czasopiśmie „Edukacja Ekonomistów i Menedżerów”, które w ostatnim czasie opublikowało liczne artykuły z zakresu zarządzania i rozwoju zasobów ludzkich.

W drugiej dekadzie XXI w. zarządzanie zasobami ludzkimi pozostawało pod wpływem zmienności, niepewności, złożoności oraz niejednoznaczności otoczenia (*volatility, uncertainty, complexity, ambiguity* – VUCA), w którym funkcjonują organizacje. Wyrazem tego były różne turbulencje na rynkach, w tym na rynkach pracy, które determinowały polityki i praktyki ZZL. Przykładem może być kryzys na rynkach finansowych w latach 2008–2009, który wpłynął na sytuację gospodarczą i rynek pracy, w istotny sposób determinując podejmowane decyzje w obszarze zarządzania zasobami ludzkimi. Okres ten zamyka z kolei kryzys związany z pandemią spowodowaną koronawirusem SARS-CoV-2, z którym w momencie pisania tej książki borykają się gospodarka światowa i gospodarki poszczególnych krajów, zaś jego skutki widoczne są również w obszarze pracy i zarządzania ludźmi. Co więcej, można się spodziewać, że skutki pandemii COVID-19 pozostawią trwałe ślady w sferze zatrudnienia i wpłyną na zmiany w podejściu do rozwiązywania różnych kwestii HR w przyszłości.

W ostatnich latach problematyka zarządzania zasobami ludzkimi rozpatrywana jest w kontekście tzw. czwartej rewolucji przemysłowej, która wpływa na środowisko pracy, w szczególności treść pracy, formy i organizację pracy oraz wymagania kompetencyjne wobec osób świadczących pracę w nowych realiach (Wojtczuk-Turek 2020). Widać wyraźnie zarys nowego świata pracy, w którym następuje automatyzacja prac, przetwarzania i wymiany danych, coraz szersze zastosowanie robotyzacji i sztucznej inteligencji, wykorzystuje się Internet rzeczy, przetwarzanie w chmurze oraz rozszerzoną rzeczywistość. Gwałtownemu przyspieszeniu uległo wdrażanie pracy zdalnej oraz stosowanie elastycznych form zatrudnienia. Powyższe zjawiska zachodzą w warunkach zmian demograficznych, które odzwierciedlają się m.in. w różnorodności ge-

neracyjnej zatrudnienia, stanowiącej wyzwanie w wielu obszarach zarządzania zasobami ludzkimi.

Zasygnalizowane powyżej zmiany o charakterze gospodarczym, technologicznym i demograficzno-społecznym tworzą nowy kontekst dla teorii i praktyki zarządzania zasobami ludzkimi. Skłaniają do refleksji nad kierunkami dalszego rozwoju tej dziedziny zarządzania w szerszym kontekście debaty nad przyszłością pracy (Wilkinson, Barry 2020). Kilka z tych kierunków zmian przedstawiono poniżej.

W pierwszej kolejności należy wskazać na kształtowanie przestrzeni pracy (Sidor-Rządowska 2021), którego istotą jest rekonfiguracja treści pracy oraz warunków jej wykonywania, jak również stosunków społecznych. Zakres podejmowanych działań obejmuje m.in. projektowanie systemów pracy, form jej świadczenia i organizacji czasu pracy, przystosowywanie warunków pracy do wymogów technologicznych i społecznych. Celem podejmowanych działań jest wzmacnianie odporności (*resilience*) organizacji w obszarze relacji człowiek – praca na pojawiające się nieoczekiwane wydarzenia oraz nierzadko gwałtowane zmiany (Powley, Caza, Caza (eds.) 2020).

Problematyka efektywności pracy stanowi przedmiot badań i wdrożeń od zarania zarządzania zasobami ludzkimi. Nurt efektywnościowy, określany współcześnie najczęściej anglojęzycznym terminem *performance management*, pozostaje w centrum zainteresowania badaczy i menedżerów zajmujących się zarządzaniem zasobami ludzkimi. Przyszłe kierunki rozwoju w tym obszarze zarządzania zasobami ludzkimi obejmować będą m.in. wpływ czwartej rewolucji przemysłowej na efektywność pracy ludzkiej, badanie owej efektywności w różnych sektorach i branżach gospodarki, wpływ wspomnianych zmian technologicznych na architekturę funkcji HR. Jej zmiany stanowią kolejny trend rozwojowy w zarządzaniu zasobami ludzkimi. Warto w tym miejscu przypomnieć, że u podstaw budowania różnych modeli funkcji HR i ich implementacji w praktyce znajdował się w ostatnim okresie tzw. trójczłonowy model architektury HR, obejmujący centra usług wspólnych, centra eksperckie i partnerstwo biznesowe HR (*The changing...* 2006). W odniesieniu do poszczególnych członów tego modelu można antycypować następujące kierunki zmian: wzrost samoobsługi spraw HR w ramach centrów wspólnych usług, rozwój nadzoru korporacyjnego w obszarze HR (*HR governance*) oraz ewolucję roli HR jako partnera biznesowego w kierunku stawania się częścią biznesu (*HR as part of business*) i podejmowania ról przywódczych. Wśród ról pełnionych przez HR rozwija się nowa rola, którą można określić jako analityk HR, zaś jej zakres wypełniają działania związane z badaniem relacji między biznesem a HR, doradzaniem, analizowaniem danych oraz obsługą systemów informacyjnych.

Ewolucja architektury HR oraz ról i kompetencji menedżerów i specjalistów zajmujących się zarządzaniem zasobami ludzkimi wiąże się ściśle z pro-

cesem digitalizacji funkcji HR i powstaniem elektronicznego ZZL (*e-HRM*) (Thite (ed.) 2019). Ów wpływ widoczny jest już obecnie w różnych obszarach zarządzania zasobami ludzkimi (Woźniak 2020). W tym miejscu ograniczymy się do wskazania niektórych z nich, takich jak: projektowanie inteligentnych systemów pracy i organizacji miejsc pracy, wykorzystywanie sztucznej inteligencji w procesach rekrutacji i selekcji oraz identyfikowania osób o wysokim potencjale, wykorzystywanie algorytmów w koordynowaniu procesów pracy i zarządzaniu efektywnością pracy, monitorowanie zgodności zachowań pracowników (*compliance management*) przez analizę treści rozmów telefonicznych i poczty elektronicznej, wykorzystanie technologii, np. rozszerzonej rzeczywistości i wirtualnego coachingu w szkoleniach i rozwoju pracowników, prowadzenie badań zaangażowania pracowników dla celów retencji zatrudnienia.

Zarządzanie talentami należy w ostatnich 20 latach do chętnie podejmowanych tematów badawczych oraz jest przedmiotem wielu wdrożeń w praktyce. Trudno byłoby jednak uznać, że problematyka ta została wystarczająco rozpoznana, mimo licznych publikacji na ten temat. Do kwestii stanowiących przedmiot dyskusji, w której ścierają się różne poglądy, należą: rozumienie istoty talentu i określenie, co lub kto są uważane za talent, możliwe podejścia do zarządzania talentami oraz wpływ czynników kontekstowych na praktyki zarządzania talentami. Można więc przewidywać, że problematyka ta stanie się przedmiot dalszych badań w przyszłości, zaś do przykładowych zagadnień badawczych można zaliczyć zarządzanie talentami w firmach działających w różnych sektorach gospodarki, globalne zarządzanie talentami, jak również makro ujęcie zarządzania talentami, a ponadto zarządzanie talentami w kontekście *performance management* oraz w warunkach elastycznych form zatrudnienia.

Wśród obszarów zarządzania zasobami ludzkimi, które dynamicznie się rozwijały i ciągle posiadają znaczący potencjał rozwoju, należy wymienić międzynarodowe zarządzanie zasobami ludzkimi. W szerokim ujęciu desygnat tego pojęcia obejmuje: zarządzanie ludźmi w przedsiębiorstwach międzynarodowych, porównawcze międzynarodowe ZZL badające podobieństwa i różnice występujące w różnych krajach i regionach oraz międzykulturowe ZZL, w którym do wyjaśniania różnych kwestii HR stosuje się perspektywę kulturową. Do istotnych zagadnień badawczych należą ponadto procesy mobilności i ekspatriacji, jak również różnorodność w zatrudnieniu i zarządzanie nią. Ciągłe niedostatecznie zbadane są kwestie zarządzania zasobami ludzkimi w małych i średnich przedsiębiorstwach, które „od początku swojego istnienia” działają na rynkach międzynarodowych (*born globals*). Dla badaczy i praktyków zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce rysuje się interesująca perspektywa wniesienia wkładu do wiedzy o międzynarodowym ZZL, dzięki zastosowaniu lokalnego podejścia do analizowania tych zjawisk. Takie

podejście pozwala na nowe spojrzenie na powyższe kwestie w porównaniu z dominującym w literaturze przedmiotu podejściem, określanym akronimem WEIRD (*Western, Educated, Industrialized, Rich and Democratic*) dla podkreślenia proveniencji przedstawicieli głównego nurtu oraz przedmiotu badań, który stanowią głównie korporacje transnarodowe.

Kolejnym zagadnieniem stanowiącym przedmiot zainteresowania w teorii i praktyce zarządzania zasobami ludzkimi jest różnorodność (*diversity*). Rosnące znaczenie tej problematyki wynika m.in. ze zmian demograficznych i społecznych, procesów migracji ludności, wzrostu świadomości społecznej dotyczącej słabszej pozycji pewnych grup na rynku pracy, jak również dostrzegania faktu, że w różnorodności zasobów ludzkich tkwią nie tylko źródła potencjalnych konfliktów, lecz także źródła konkurencyjności organizacji. Różnorodność jest zjawiskiem wielowymiarowym, co znajduje odzwierciedlenie w wystąpieniach na konferencjach, artykułach naukowych oraz monografiach, jakie pojawiły się w polskim piśmiennictwie z tego zakresu w ostatnich latach (m.in. Cewińska, Mizera-Pęczek (red.) 2017; Striker (red.) 2017; Wojtaszczyk (red.) 2017; Gross-Gołacka 2018; Rakowska (ed.) 2018). Trudno byłoby jednak stwierdzić, że problematyka ta została dostatecznie zbadana, zaś wspomniane wcześniej zmiany powodują, iż pojawiać się będą nowe wyzwania w tym obszarze, co pozwala przypuszczać, że pozostanie ona ważną kwestią w zarządzaniu zasobami ludzkimi również w przyszłości.

Na zakończenie krótkiego przeglądu obszarów badawczych pod kątem możliwych kierunków rozwoju zarządzania zasobami ludzkimi warto wspomnieć o rozpatrywaniu go w kontekście *sustainability*. Jak wiadomo, idea *sustainability* zakłada uwzględnianie w działalności gospodarczej aspektów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych/środowiskowych. Zrównoważone zarządzanie zasobami ludzkimi stanowi więc teoretyczny konstrukt oparty na holistycznym ujęciu polityk i praktyk ZZL, stosowanych w procesie pozyskania, rozwijania i utrzymywania pracowników dla zapewnienia organizacji realizacji jej bieżących i przyszłych celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych. Do cech charakteryzujących to podejście można zaliczyć: podmiotowe traktowanie człowieka w procesie pracy, aktywność w obszarze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa, demonstrowanie świadomości ekologicznej w polityce personalnej, rozwijanie wysoko efektywnych systemów pracy, umacnianie zaufania jako podstawy kształtowania relacji społecznych w procesach pracy. Zakładając łączenie aspektów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych, zrównoważone zarządzanie zasobami ludzkimi uwzględnia wiele kwestii szczegółowych, o których była mowa wcześniej. Przykładowo ekonomiczny lub efektywnościowy wymiar obejmuje takie zagadnienia, jak *performance management*, budowanie zaangażowania czy też racjonalizację kosztów

Publikacja stanowi przegląd informacji na temat ewolucji, obecnego stanu oraz przyszłości zarządzania zasobami ludzkimi (ZZL). Zagadnienia zostały przedstawione na tle dynamicznych zmian społeczno-gospodarczych.

W książce omówiono m.in.:

- dorobek badawczy i osiągnięcia ośrodków naukowych zajmujących się ZZL w latach 2007–2020;
- tożsamość naukową tej dziedziny oraz kluczowe dylematy metodyczne w badaniach;
- wpływ nowych technologii oraz zmiennego środowiska pracy na zarządzanie kadrami;
- rekomendowane kompetencje przyszłości.

Autorami książki są specjaliści reprezentujący największe ośrodki akademickie w Polsce – Warszawę, Kraków, Wrocław, Poznań, Łódź, Gdańsk, Katowice, Toruń, Szczecin, Lublin. Mają oni bogate doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych, kształceniu oraz doradztwie w zakresie ZZL.

Publikacja przeznaczona jest zarówno dla badaczy omawianej problematyki, jak i studentów studiów licencjackich, magisterskich i podyplomowych na kierunkach ekonomicznych i społecznych. Szczególnie polecana jest przedsiębiorcom, menedżerom i pracownikom odpowiedzialnym za rozwój personelu jako zestaw dobrych praktyk i wskazówek do dalszego rozwoju.

„W monografii podjęto rozważania nad stanem zarządzania zasobami ludzkimi w Polsce w latach 2007–2020. W sposób bardzo kompetentny przedstawiono dorobek naukowy różnych ośrodków naukowych zajmujących się badaniami w tym obszarze oraz kierunki rozwoju zarządzania zasobami ludzkimi. Poruszono również praktyczne aspekty zarządzania zasobami ludzkimi, które są bardzo przydatne z punktu widzenia praktyki gospodarczej. (...) Na rynku wydawniczym jest niewiele pozycji literaturowych, w których w jednej monografii poruszane są zarówno kwestie teoretyczne, badawcze, jak i praktyczne związane z zarządzaniem zasobami ludzkimi w Polsce”.

dr hab. Piotr Wachowiak, prof. SGH

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

cena 69 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-8246-516-7

9 788382 465167